

Stanovisko Výboru regiónov na tému „Oznámenie Komisie - Mobilizácia vzdelanosti v Európe: ako môžu univerzity v plnej miere prispieť k Lisabonskej stratégii“

(2006/C 81/05)

VÝBOR REGIÓNOV

so zreteľom na oznámenie Komisie „Mobilizácia vzdelanosti v Európe: ako môžu univerzity v plnej miere prispieť k Lisabonskej stratégii“ (KOM(2005) 152 v konečnom znení),

so zreteľom na rozhodnutie Európskej komisie z 3. júna 2005 prekonzultovať túto vec s Výborom regiónov na základe článku 265 ods. 1 Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva,

so zreteľom na rozhodnutie grémia z 12. apríla 2005 poveriť komisiu pre kultúru a vzdelávanie vypracovaním stanoviska k tejto veci,

so zreteľom na rozhodnutie Európskej rady v Lisabone, ktorá schválila koncepciu európskeho výskumného priestoru a vytvorila tak základ pre spoločnú politiku v oblasti vedy a technológií v Európskej únii,

so zreteľom na stanovisko Výboru regiónov na tému „Revízia Lisabonskej stratégie v polovici funkčného obdobia“ (CdR 152/2004 fin) ⁽¹⁾,

so zreteľom na oznámenie Komisie „Úloha univerzít v Európe znalostí ⁽²⁾“ a výhľadové stanovisko VR na tému „Úloha univerzít v miestnom a regionálnom rozvoji v Európe znalostí“ (CdR 89/2003 fin) ⁽³⁾,

so zreteľom na stanovisko Výboru regiónov na tému „Návrh rozhodnutia Európskeho parlamentu a Rady o zriadení integrovaného akčného programu v oblasti celoživotného vzdelávania“ (CdR 258/2004 fin)

so zreteľom na návrh stanoviska (CdR 154/2005 rev. 1) prijatý 11. júla 2005 komisiou pre kultúru a vzdelávanie (spravodajca: **pán Gerd Harms**, splnomocnenec spolkovej krajiny Brandenbursko vo federálnych inštitúciách SRN a pre európske záležitosti, štátny tajomník úradu vlády spolkovej krajiny Brandenbursko (DE/SES),

keďže:

1. Je nevyhnutné vnímať oznámenie Komisie v rámci celkovej európskej stratégie „Rast prostredníctvom znalostí“. Výchova, vzdelávanie a výskum tvoria základ inovatívnych spoločností. Ciele sformulované v rámci Lisabonskej stratégie možno dosiahnuť len v globálnej súťaži, v ktorej zohrávajú kľúčovú úlohu výskum, všeobecné a odborné vzdelávanie. Z toho vyplýva, že univerzity majú v lisabonskom procese kľúčový význam.
2. O 20 rokov bude v Európe žiť a pracovať len 5 % svetového obyvateľstva – ale v Ázii to bude 52 %. Tieto čísla vyjadrujú naliehavosť radikálnych opatrení zameraných na zvýšenie atraktivity európskych vzdelávacích a výskumných inštitúcií. Atraktivita vysokých škôl je podstatným faktorom v „boji o najlepšie mozgy“, ktoré Európa potrebuje pre zabezpečenie vlastnej budúcnosti.
3. Prístup k čo najširšiemu vzdelávaniu nie je len dôležitým predpokladom Európy založenej na vedomostiach, ale je aj základom sociálnej súdržnosti európskych spoločností a Európy ako celku. Odstraňovanie prekážok vo vzdelávaní, možnosti celoživotného vzdelávania pre všetkých a zvyšovanie kvality systému vzdelávania sú hlavnými úlohami na všetkých úrovniach.
4. V súvislosti s revitalizáciou Lisabonskej stratégie navrhla Európska komisia celý súbor opatrení zameraných na riešenie týchto úloh. Podstatným prvkom aktivít, ktoré spadajú do kompetencie Európskej komisie, je 7. rámcový program pre výskum. Aby bolo možné integrovať potenciál tohto rámcového programu do európskeho inovatívneho procesu, sú potrebné reformy v systéme vzdelávania a vysokých škôl.

⁽¹⁾ Ú. v. EÚ C 43, 18.2.2005, s. 1.

⁽²⁾ KOM (2003) 58 v konečnom znení

⁽³⁾ Ú. v. EÚ C 73, 23.3.2004, s. 22.

5. Regióny Európy majú v tomto procese hlavnú zodpovednosť a disponujú podstatnými kompetenciami v oblasti vedeckého vzdelávania a výskumu. Výbor regiónov uznáva, že miestne a regionálne orgány majú zohrávať osobitnú úlohu predovšetkým ako komunikačný kanál pre všetkých občanov. Miestne a regionálne orgány sa môžu zapájať aj do spolupráce sietí s cieľom vytvoriť synergický efekt medzi rôznymi aktérmi. Vývoj regiónov Európy závisí v podstatnej miere od využitia potenciálu vedy, výskumu a inovácií, pričom proces na posilnenie týchto potenciálov v Európe môže byť vytváraný len spolu s regiónmi.

prijal jednohlasne počas svojho 61. plenárneho zasadnutia 12. a 13. októbra (schôdza z 12. októbra) nasledujúce stanovisko:

1. Názory a odporúčania Výboru regiónov

Všeobecné poznámky

VÝBOR REGIÓNOV

1.1 **víta** oznámenie Európskej komisie *Mobilizácia vzdelanosti v Európe: ako môžu univerzity v plnej miere prispieť k Lisabonskej stratégii* a **považuje** ho za dôležitý impulz pre nevyhnutnú celoeurópsku diskusiu o zlepšení vysokoškolského vzdelávania,

1.2 **opätovne zdôrazňuje** rôznorodosť vysokoškolského a univerzitného prostredia v Európe, ktoré sa v oznámení označuje pojmom „univerzity“. V tomto stanovisku sa používa v tomto širokom význame pojem „vysoké školy“,

1.3 **stotožňuje sa** s názorom Komisie, že budúci rast a sociálny blahobyt bude v čoraz väčšej miere spočívať na priemyselných odvetviach a službách založených na vedomostiach a že čoraz viac pracovných miest si bude vyžadovať vysokoškolské vzdelanie,

1.4 **uznáva**, že v európskej vysokoškolskej politike sa budú musieť uskutočniť zásadné zmeny, ktoré na jednej strane musia zohľadňovať potreby miestnych a regionálnych spoločenstiev a na druhej strane musia umožniť aj celosvetovo konkurencieschopný výskum a výuku,

1.5 **poukazuje** v tejto súvislosti na skutočnosť, že v Európe existujú vynikajúce vysoké školy, ktoré ponúkajú aj v globálnom kontexte veľmi kvalitné služby pri výchove mladých vedcov i v oblasti výskumu na druhej strane však existuje množstvo vysokých škôl, ktoré nemôžu rozvinúť celý svoj potenciál, ako je uvedené v oznámení Komisie,

1.6 **víta** jednoznačnú podporu subsidiarity, **zdôrazňuje ale navyše aj** zodpovednosť regiónov, ako sa uvádza v bielej knihe „Európske vládnutie 2001“ a ako to bolo zohľadnené v návrhu Zmluvy o Ústave pre Európu,

1.7 dôrazne **vyhlasuje**, že univerzitné vzdelanie nemôže byť vnímané len z ekonomického hľadiska, ale že vytvára aj sociálnu a kultúrnu pridanú hodnotu, ktorá sa nedá vyjadriť v ekonomických kategóriách, ale ktorá je napriek tomu základom rozvinutej spoločnosti,

1.8 **zdôrazňuje**, že ambiciózne ciele, z ktorých oznámenie vychádza, môžu byť dosiahnuté len vtedy, keď budú položené základy v rámci všeobecného školského a predškolského vzdelávania a výchovy. Výbor **konštatuje**, že v tejto oblasti má osobitnú zodpovednosť regionálna úroveň,

1.9 **zastáva názor**, že univerzity a vysoké školy by mali byť výraznejšie zapojené do koncepcie celoživotného vzdelávania, aby bolo možné dosiahnuť ciele Lisabonskej stratégie,

1.10 **zastáva názor**, že flexibilné štruktúry sú najefektívnejšou odpoveďou na rýchlo sa meniace spoločenské požiadavky na vysokoškolské vzdelávanie. Vytvorenie takýchto štruktúr je v prvom rade úlohou vysokých škôl. Regionálna a národná úroveň však nesú zodpovednosť za vytvorenie predpokladov pre flexibilitu odstránením zbytočných právnych prekážok a poskytnutím potrebných prostriedkov,

1.11 **vyjadruje poľutovanie nad tým**, že Európska komisia nebola schopná vypracovať oznámenie ku všetkým aspektom európskej vysokoškolskej politiky, ktoré by bolo zosúladené medzi jej jednotlivými organizačnými jednotkami a ktoré by zahŕňalo aj oblasť výskumu. Európsky výskumný priestor a návrh Komisie týkajúci sa 7. rámcového programu pre výskum s časťou „Regióny založené na znalostiach“ sú dôležitými referenčnými bodmi pre európske vysoké školstvo, predovšetkým vzhľadom na uskutočnenie lisabonských cieľov,

1.12 **konštatuje**, že na základe vyčlenenia výskumu sa stráca prepojenie medzi výskumom, vzdelávaním mladých vedeckých pracovníkov a odbornou akademickou kvalifikáciou ako aj prepojenie medzi univerzitným a mimouniverzitným výskumom.

2. Rastúce výzvy

VÝBOR REGIÓNOV

2.1 **sa stotožňuje s obavami** Komisie, že zdroje európskych spoločností v oblasti vzdelávania sa nerozvíjajú v dostatočnej miere a nachádza v analýze Komisie podstatné námety pre oblasti, v ktorých je nevyhnutné vykonať zmeny,

2.2 **zastáva však aj názor**, že štatistické údaje uvedené v oznámení neodrážajú presne skutočnú situáciu v mnohých krajinách Európy. Predovšetkým nízky podiel absolventov a študentov vysokých škôl nezohľadňuje vysoký počet európskych študentov na odborných školách alebo v oblasti odborného vzdelávania, zatiaľ čo v severnej Amerike alebo v Ázii práve vysoké školy ponúkajú porovnateľné formy vzdelávania,

2.3 **stotožňuje sa s analýzou** faktorov, ktoré predstavujú prekážky pre dynamický rozvoj vysokoškolského sektora, ktorými sú predovšetkým očividný trend vysokých škôl izolovať sa od hospodárstva a spoločnosti, nadmerná regulácia systému zo strany štátu kontrolami *ex ante* a pomerná chudoba európskeho vysokoškolského sektora zapríčinená závislosťou od štátnych prostriedkov,

2.4 **zdôrazňuje** však, že kvalita európskych vysokoškolských zariadení je spravidla dobrá a že mnohé vysoké školy už pred viacerými rokmi realizovali nevyhnutné zmeny popísané v oznámení alebo ich práve realizujú, často bez vedomej orientácie na ciele z Lisabonu. Skutočnosť, že existuje množstvo vysokých škôl, pre ktoré je Bolonský proces ešte stále neznámym pojmom, nesmie viesť k zovšeobecňujúcemu negatívne hodnoteniu európskych vysokých škôl,

2.5 **podporuje** úsilie Bolonského procesu vytvoriť spoločný vysokoškolský priestor, **zároveň však poukazuje** na rozmanitosť národných a regionálnych prístupov v oblasti vysokého školstva, ktoré musia byť zohľadnené aj v spoločnom vysokoškolskom priestore. Výbor regiónov sa nestotožňuje s kritikou rozmanitosti jazykov, ktorá bola vyjadrená v oznámení.

3. Kľúčové body modernizácie: atraktivita, riadenie, financovanie

VÝBOR REGIÓNOV

3.1 **opätovne predkladá svoj názor**, že vytvorenie európskeho vysokoškolského priestoru, ktorý je cieľom Bolonského procesu do roku 2010, stanovuje konkrétne aktuálne ciele pre rozvoj vysokoškolského vzdelávania v EÚ. Tieto obsahujú predovšetkým zavedenie systému porovnateľných akademických titulov, ktorý by bol založený na dvoch hlavných cykloch, kreditnom systéme, mobilite, zabezpečení kvality a podpore európskej dimenzie. **Výbor konštatuje**, že nevyhnutné kroky k dosiahnutiu týchto cieľov ešte neboli vykonané v dostatočnej miere a že na ich dosiahnutie je potrebné zvýšené úsilie vysokých škôl, ale aj regiónov, členských štátov a Únie,

3.2 **stotožňuje sa s názorom** Komisie, že univerzity potrebujú podporu zo strany svojho okolia, aby mohli realizovať potrebné zmeny. Miestne a regionálne orgány už dlho úzko spolupracujú s vysokými školami a inými inštitúciami a podporujú zavedenie potrebných opatrení,

3.3 **víta** požiadavku všadeprítomnej „kultúry excelentných výsledkov“. Výbor pritom vníma fakulty a siete inovatívnych vedcov ako podstatných aktérov v tomto procese vyžadovania a podpory vynikajúcich výkonov. Motivácia podávať vynikajúce

výkony vo výuke a výskume musí byť neustále posilňovaná a podporovaná,

3.4 **berie súhlasne na vedomie** analýzu Komisie o faktoroch na zvýšenie atraktivity vysokých škôl. Práve v oblasti ľudských zdrojov sa skrývajú výrazné možnosti na zlepšenie európskej orientácie vysokých škôl,

3.5 **víta** zvýšené ambície vzhľadom na program ERASMUS, do ktorého sa má zapojiť až 3 milióny študentov,

3.6 **podporuje** názor Komisie, že partnerstvo medzi vysokými školami a priemyslom má osobitný význam, zároveň však považuje aj ostatné oblasti hospodárstva, správy, kultúry a spoločenských organizácií za relevantných partnerov. Práve z hľadiska významu vedy pre regionálny rozvoj je zameranie na partnerstvá s priemyslom príliš obmedzujúce,

3.7 **s obavami vníma skutočnosť**, že vysoké školy ešte nezaviedli v potrebnom rozsahu opatrenia, ako napr. otváranie vysokých škôl novým skupinám študentov, orientácia na celoživotné vzdelávanie a rozšírenie prístupu k akademickému vzdelaniu ako predpokladu pre vyriešenie demografických a štruktúrnych výziev nadchádzajúcich desaťročí. **Výbor preto víta** snahu Komisie presunúť túto otázku do stredobodu pozornosti v rámci celeurópskej diskusie a vyjadruje pritom Komisii svoju podporu,

3.8 **poukazuje na skutočnosť**, že súťaž a zvyšovanie kvality na vysokých školách nesmie viesť k vzájomnému vzdáľovaniu sa európskych regiónov. Jedným z najpozitívnejších znakov Európy je široká základňa vzdelávania, ktorá musí byť zachovaná. Ponuky na vysokoškolské vzdelávanie zodpovedajúce európskym kvalitatívnym požiadavkám musia byť k dispozícii v každom európskom regióne,

3.9 **upozorňuje**, že požiadavka Komisie zabezpečiť väčší objem finančných prostriedkov pre vysoké školy a ich lepšie využitie je síce pochopiteľná, no neodzrkadľuje adekvátne realitu v mnohých európskych regiónoch: oblasť všeobecného a odborného vzdelávania je pri tvorbe rozpočtov často jednou z priorit,

3.10 **zdôrazňuje**, že miestne a regionálne orgány zastúpené vo Výbore regiónov sú pripravené prediskutovať spolu s vysokými školami stratégie inštitucionálnej modernizácie a podľa možnosti ich aj realizovať v praxi. K tomu patrí aj zavedenie viacročných zmlúv, podpora inovatívneho riadenia na vysokých školách a ešte výraznejšie otvorenie vysokých škôl partnerstvám s priemyslom.

4. Priority činností

VÝBOR REGIÓNOV

4.1 **odporúča** predložiť súhrnný prehľad priorit v oblasti vzdelávania, vysokých škôl a výskumu s cieľom presunúť do centra pozornosti súvislosti a vzájomné prepojenie a z nich vyplývajúce možné opatrenia na realizáciu Lisabonskej stratégie,

4.2 **zdôrazňuje**, že aby štrukturálne zmeny na vysokých školách nadobudli účinnosť je potrebné všeobecné uznávanie diplomov v rámci celej Európy. Bolonský proces sa zameriava na kvantitatívnu porovnateľnosť študijných úsekov a predstavuje dôležitý základ pre toto uznávanie. Aby bol všetkým regiónom umožnený spravodlivý prístup k európskemu vysokoškolskému priestoru zabezpečujúci vyhladky na úspech, je podľa všetkého potrebné nadviazať na tento krok a začať diskusiu o kvalitatívnych štandardoch na európskej úrovni,

4.3 **poukazuje na skutočnosť**, že v oblasti mobility vedcov sa osvedčil ako súčasť európskeho rámcového výskumného programu program Marie Curie. Ďalšia ponuka, ktorá bola uvedená v oznámení, by však viedla k rozptýleniu zdrojov na európskej úrovni a nemožno ju preto odporúčať. Výbor vyzýva Komisiu, aby ďalej posilňovala program Marie Curie na podporu mobility vedcov a aby sa zaoberala o ďalšie zlepšenie rámcových podmienok pre mobilitu vedcov, ako sú uvedené v Európskej charte výskumných pracovníkov,

4.4 **zdôrazňuje**, že diskusiu o spoplatnení štúdia možno viesť len v národnom alebo regionálnom kontexte,

4.5 **odmieta** Komisiou navrhnuté členenie systémov poplatkov a príspevkov na usmerňovanie rozhodnutí o štúdiu. Slobodná a individuálna voľba vzdelávania nesmie byť obmedzená pokusmi o usmernenie zo strany štátu,

4.6 **podporuje** názor Komisie, že všetky finančné zdroje EÚ by mali byť využité na modernizáciu vysokých škôl. Výbor **však od Komisie požaduje**, aby sa vytvorili príslušné základy v ustanoveniach o štrukturálnych fondoch na posilnenie postavenia vedy v národných diskusiách týkajúcich sa prerozdelenia prostriedkov a na zdôraznenie významu rozvoja vysokých škôl,

4.7 **zdôrazňuje nevyhnutnosť** poskytnúť vysokým školám v rámci všeobecnej zodpovednosti za národné a regionálne oblasti pôsobnosti čo najväčšiu slobodu pri rozvíjaní výuky a výskumu. Pomer slobody a zodpovednosti by mal byť stanovený vo forme viacročných rámcových strategických dohôd, ktoré umožnia transparentnú a efektívnu kontrolu ex-post dosiahnutých cieľov. Výbor regiónov pritom zdôrazňuje zodpovednosť regiónov za rozvoj vysokého školstva a význam vysokých škôl pre regionálny rozvoj,

4.8 **vyzýva** Komisiu, aby prijala vhodné opatrenia smerujúce k zreteľnému uznaniu regiónov, obcí a miest s cieľom zlepšiť regionálnu integráciu vysokých škôl a výskumných pracovísk, rozvíjať sieť vedeckých, hospodárskych a správnych organizácií a posilniť vplyv vedeckých organizácií v spoločnosti. Uvedené opatrenia by mohli byť zorganizované formou súťaže.

V Bruseli 12. októbra 2005

Predseda
Výboru regiónov
Peter STRAUB